

Una nova esquerra autoritària?

Jordi Muñoz

Fa algun temps que se senten campanes de l'emergència d'una nova esquerra 'autoritària' que defensa, per exemple, una política més restrictiva amb la immigració per protegir els salaris dels treballadors autòctons de la 'competència' dels treballadors migrants. Alguns moviments, com l'impulsat a Alemanya per la dirigent de [Die Linke Sahra Wagenknecht](#), van en aquesta línia. El corrent impulsat per Julio Anguita a Espanya ha estat identificat amb aquests plantejaments, sobretot després que Anguita i els seus col·laboradors publicuessin [un article en què defensaven algunes mesures del nou Govern italià](#).

A Europa, un segment de votants obrers, sobretot masculins, han basculat cap a formacions xenòfobes

Darrere d'aquests moviments, que [alguns han identificat amb una mena d'embrió de nova aliança roig-bruna](#), hi ha un intent de reaccionar al gir que ha fet una part de la classe treballadora tradicional cap a l'extrema dreta. Arreu d'Europa hi ha un cert patró que, amb matisos, es va repetint: un segment de votants obrers, predominantment masculins, han basculat cap a formacions xenòfobes, vinculades a l'extrema dreta.

Des de l'esquerra hi ha qui identifica l'arrel d'aquest problema en la insistència de les esquerres en qüestions d'identitat, siguin de gènere o culturals. L'argument és que, en la mesura en què les esquerres s'allunyen dels debats estrictament materials —el conflicte de classe— per centrar-se qüestions relacionades amb la diversitat, el multiculturalisme, els drets LGTBI o la igualtat de gènere, perden una part de la seva base electoral natural, que se n'allunya. Aquesta mena de qüestions d'identitat tindrien, segons diuen, un efecte de divisió de la classe treballadora tradicional.

La veritat és que hi ha evidència abundant sobre la transformació del perfil de l'electorat de les esquerres, especialment pel que fa al nivell educatiu. Fa unes quantes dècades, l'electorat d'esquerres estava escoracat cap als estrats amb baix nivell educatiu. En canvi, avui majoritàriament les esquerres se sustenten sobre votants de nivell educatiu alt. Hi ha excepcions, sobretot en el cas de partits amb electorats envellits (com el PSC), però en general la tendència sembla clara: **l'electorat d'esquerres és avui, predominantment, molt educat**. L'economista [Thomas Piketty, recentment, ha analitzat el fenomen](#) i s'hi refereix com l'esquerra brahmaniana (amb referència a la casta sacerdotal de l'hinduisme).

L'esquerra necessita apel·lar a l'electorat educat per poder construir majories electorals

Fa anys, però, que politòlegs com Adam Przeworski [havien identificat](#) els moviments dels partits socialistes per atreure noves classes mitjanes, en part com a resposta a l'evidència que la classe obrera tradicional no era, quantitativament, suficient per guanyar eleccions. En un context d'expansió de l'educació, l'esquerra necessita apel·lar a l'electorat educat per poder construir majories electorals. La qüestió és en quina mesura això planteja contradiccions irresolubles amb els seus votants tradicionals i per què.

En paral·lel amb el gir de les esquerres cap a les noves classes mitjanes, una part de la classe treballadora tradicional s'havia anat refugiant en l'abstenció. I, en alguns casos, **una part**

d'aquesta ha emergit de nou en l'arena electoral de la mà de la nova extrema dreta.

Ara bé, tot i que la transformació del perfil socioeconòmic de l'electorat de les esquerres és robusta i evident, hi ha dues objeccions importants a fer. La primera és que hi ha força excepcions del patró general: països en què no han emergit formacions de la nova extrema dreta, i casos de formacions d'esquerres —noves o velles— que sí que mantenen la capacitat de mobilitzar els sectors de baix nivell educatiu i d'ingressos escassos. Per tant, cal anar amb compte a fer una generalització excessiva.

La segona objecció, i més important, és que l'evidència que la causa d'aquest realineament electoral sigui la posició de les esquerres en qüestions culturals és dubtosa. De fet, no és gens clar que aquest sigui el mecanisme principal. Una explicació alternativa és que, més enllà d'incorporar als seus programes les lluites per la identitat i pel reconeixement, les esquerres han deixat de plantejar mecanismes forts i creïbles de redistribució.

La hiperglobalització, [que genera guanyadors i perdedors](#), és presentada com a inevitable, i això va reduint els marges de l'acció política redistributiva. Les estructures que la governen, començant pel Banc Central Europeu (BCE) en el nostre cas, imposen uns condicionants molt forts que fins ara han impedit polítiques de compensació serioses als perdedors de la globalització. I, de fet, si atenem a la gestió de la darrera crisi, **les decisions polítiques, lluny de compensar les desigualtats en el repartiment de les càrregues, les han aguditzat.**

La manca de compensació, aguditzada per l'austeritat, pot tenir l'efecte d'alienar aquests sectors socials, que se senten poc representats per una esquerra que troba moltes dificultats per plantejar alternatives creïbles a la desigualtat creixent. Això deriva en una mena de cercle viciós: la manca de redistribució fa créixer les desigualtats, i això allunya la classe mitjana educada dels sectors amb ingressos i nivell educatiu baix, i això encara fa més intensos els dilemes polítics i electorals de les esquerres.

Les esquerres es fixen en votants fàcils de mobilitzar: els més educats i els que estan enquadrats en sindicats

En aquest context, a més, hi ha altres mecanismes que actuen en la mateixa direcció. Un de ben conegut és l'erosió del paper dels sindicats. Han perdut pes fora de la gran indústria i del sector públic, i això fa més difícil per als partits d'esquerra de fidelitzar el vot de la classe treballadora, ja que tradicionalment els sindicats eren un mecanisme essencial de mobilització. **Ara resulta molt més costós mobilitzar, i dur a les urnes, els sectors més afectats per la precarietat.** I, per tant, els partits d'esquerres tenen incentius per fixar-se en els votants més fàcils de mobilitzar, que són els sectors més educats i els que encara estan enquadrats en sindicats: treballadors públics i el que queda de la classe obrera tradicional, relativament ben protegida en determinats sectors industrials. [Això agreuja les divergències dins dels diferents components de la base electoral de les esquerres.](#)

Però em fa l'efecte que hi ha encara una altra part del problema, a la qual s'ha prestat menys atenció: en tot aquest procés, els llocs dirigits dels partits d'esquerres han estat colonitzats cada cop més per membres d'aquesta classe mitjana educada. A mesura que els llocs de direcció política i, especialment, les posicions a l'Executiu quan les esquerres han governat, anaven quedant en mans dels sectors més educats, els seus interessos particulars de grup podrien haver-se imposat en decisions clau. Es parla molt del suport acrític a l'obertura comercial sense límits d'una part de les esquerres com un exemple d'aquesta captura. Però també caldria parlar, possiblement, de l'aposta

per determinats serveis públics 'sofisticats', que responen a les necessitats d'aquesta classe mitjana. O, sobretot, en la prioritització de l'expansió de l'ocupació pública per davant d'altres polítiques públiques que potser serien més redistributives. Cal tenir en compte que el sector públic ofereix unes perspectives professionals i oportunitats per a les noves classes mitjanes educades d'esquerres que la majoria de nosaltres no tindriem en el sector privat.

En definitiva, no sembla que la qüestió de l'alienació d'una part de l'electorat tradicional de l'esquerra sigui fàcil de resoldre. La pregunta és rellevant i pertinent. Però reduir la resposta a les posicions 'culturals' de les esquerres és excessivament simplificador. Hi ha qüestions organitzatives —com el desgast dels sindicats—, de límits externs a la política de redistribució i de captura dels partits i de l'Administració per part d'una certa classe mitjana educada que de vegades fa polítiques que responen més als seus interessos particulars que a una visió general de lluita contra les desigualtats socials. Diria, doncs, que, més que mirar a la dimensió cultural i proposar una esquerra autoritària, **el que caldria és revisar críticament l'impacte redistributiu de les polítiques socioeconòmiques que plantegen les esquerres**, i potser plantejar canvis de prioritats en aquest àmbit.

Jordi Muñoz és investigador en ciència política de la Universitat de Barcelona.